

Τὸ βλέμμα στὴν εἰκόνα

Μοναχοῦ Ἀγιορείτου

«Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ...»

Ἔχω στὸ κελλί μου μία εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος, ἀντίγραφο πολὺ γνωστῆς ἁγιογραφίας, ἱεροτάτου καλλιτέχνη. Τὴν εἰκόνα αὐτὴ δὲν τὴν βρῆκα ἐγώ, ἀλλὰ ἐκείνη ἐμένα. Μὲ περίμενε κρεμασμένη στὸν τοῖχο· στὸ ἴδιο ἀκριβῶς σημεῖο πού βρίσκεται μέχρι καὶ σήμερα.

Δὲν ξέρω ἐὰν εἶναι θεμιτὸ ἢ δυνατὸ νὰ προσπαθῆσει νὰ περιγράψει κανεὶς –ἰδιαίτερα ἐὰν εἶναι πνευματικὰ νεόκοπος– τὴν «σχέση» ἀνάμεσα σὲ αὐτὸν καὶ σὲ μία εἰκόνα. Νομίζω πῶς, ἐὰν κάτι τέτοιο τελικὰ ἐπιχειρηθεῖ, δύναται καὶ εἶναι θεμιτὸ νὰ γίνεῖ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο μὲ ἓνα πνεῦμα «ἱερῆς ἀφέλειας», τόσο ἀπὸ πλευρᾶς ἀφηγητοῦ ὅσο καὶ ἀκροατοῦ...

«...δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας».

Ἐπάρχουν φορές πού, καθὼς στέκομαι ἐνώπιον τῆς εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος, ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι τὸ ἱλαρὸ Του βλέμμα –ἐστιασμένο σθεναρὰ, ὅσο καὶ ἀτάραχα, ἐπάνω μου– μὲ περιλούζει ἀφθονα μὲ τὸ ἀπαύγασμα μιᾶς γαλήνιας ἔκρηξης φωτὸς πού βγαίνει ἀπὸ τὸ πρόσωπό Του. Καὶ τότε, ἐκεῖνοι οἱ ἀπερίγραπτοι καὶ ὄχι πιά ζωγραφιστοὶ ὀφθαλμοί, παίρνουν μέσα στὸ ἄπλετο φῶς τὴν ὑπερκόσμια ἔκφραση ἑνὸς ἐκτυφλωτικοῦ ξεχειλίσματος ἀγάπης. Μιᾶς ἀγάπης Οὐράνιας· ἀναμειγμένης, ὡστόσο, μὲ τὸ ἀμυδρὰ γήϊνο, στοργικὸ μειδίαμα πλουσιοκάρδιου πατρὸς πρὸς ἠγαπημένον υἱόν, τὸ ὁποῖο θαρρεῖς πῶς μόλις καταφέρει καὶ ξεγλυστῆρᾷ στὸ αἰσθητὸ ἐπίπεδο, παρὰ τὴν θέλησή Του.

Καὶ τότε στέκομαι νὰ κοιτῶ σὰν χαζός, ἀναλογιζόμενος μὲ παιδικὴ ἀπορία: «Μὰ τί ἔκανα, γιὰ νὰ μὲ ἀγαπᾷ τόσο πολὺ ὁ Κύριος;...» Προφανῶς, τίποτα ἀπολύτως, μοῦ ὑπενθυμίζω. Ἀπλῶς, ἡ ἀληθινὴ πατρικὴ ἀγάπη δὲν ζητᾷ ἀφορμὴ ἢ αἰτία γιὰ νὰ ἐκφραστεῖ.

Ἐπάρχουν καὶ ἄλλες φορές, πού αἰσθάνομαι τὸν Σωτῆρα νὰ μὲ ἀτενίζει μὲ μία ἀνησυχητικὰ αἰνιγματικὴ αὐστηρότητα, πού ὅσο καὶ ἂν θέλω νὰ προσποιηθῶ πῶς δὲν ἀντιλαμβάνομαι, μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ κάνω. Ἦ, ἀκόμα χειρότερα, Τὸν βλέπω νὰ ἐστιάζει, διακριτικὰ μὲν, ξεκάθαρα δέ, τὸ βλέμμα Του μακριὰ ἀπὸ ἐμένα, οὕτως ὥστε, ὅπως καὶ ἂν βαλθῶ νὰ τὸ ἀναζητήσω –πλησιάζοντας ἢ ἀπομακρυνόμενος– νὰ μὴν μπορῶ μὲ τίποτα νὰ τὸ κάνω νὰ διασταυρωθεῖ μὲ τὸ δικό μου.

Καὶ τότε –σὰν σκανδαλιάρικο παιδί πού προφασίζεται ἄγνοια ἢ πού, ἀφιονισμένο ἀπὸ τὴν ἔξαψη τοῦ παιχνιδιοῦ τῆς ἡμέρας, ἔχει χάσει σχεδὸν κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸν κόσμο– ἀναρωτιέμαι μέσα μου: «Μὰ τί ἔκανα, γιὰ νὰ μὲ ἀποστρέφεται ὁ Κύριος;...»

Άλλοτε πάλι –και χωρίς ποτέ τὸ Θεανδρικό πρόσωπο νὰ χάνει κάτι ἀπὸ τὴν ὑπεργαλήνια σοβαρότητά Του– τὸ Θεῖο ἐκεῖνο βλέμμα, ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις, ἔχει γίνει γιὰ ἐμένα: βάλσαμο καὶ ἰαματικὴ περιδέρση σὲ πνευματικούς τραυματισμούς, λιμένας συγκατάβασης στὸν ἀκάθεκτο χεῖμαρρο τῶν σφαλμάτων μου, μητρικὴ κατανόηση στὸ πλέγμα τῶν ἀτελειῶν μου, βουκέντρα ξυπνήματος ἀπὸ ἀναιδεῖς λογισμούς, ὄνειροπόλησης ἢ ραθυμίας ἀντίδοτο, ὄμμα παρακλήσεως ἐν καιρῷ πειρασμῶν, διασκορπισμὸς τῆς ἀπογνώσεως, περιγέλασμα τῆς ὑπερηφανείας μου, κενοδοξίας βλοσυρὴ διαπόμπευση, κατακρίσεων ἐντροπὴ, σπλάγχχνων καὶ καρδίας συνέγερση, ἀναπτέρωση θείου ἔρωτος, καὶ τέλος –ἐὰν ὄχι ἀρχὴ– ὑποτύπωση τοῦ «κατ’ εἰκόνα», ἐπεξήγηση καὶ ὀπτικὴ ὑπενθύμιση αὐτοῦ.

Καὶ ὅλα τὰ παραπάνω –πῶς νὰ τὸ περιγράψω;– ἀφοπλιστικὰ προχέοντα, τὶς περισσότερες φορές προτοῦ προλάβω νὰ ἀναρωτηθῶ, νὰ ζητήσω ἢ ἀκόμα καὶ νὰ σκεφθῶ. Πολὺ συχνὰ δέ, ἐνάντια σὲ ὅλα ὅσα ἐκείνη τὴν στιγμή πιστεύω ὅτι μοῦ συμβαίνουν ἢ νομίζω ὅτι αἰσθάνομαι ἢ θεωρῶ ὅτι εἶμαι. Παράδοξα καὶ πρωτόγνωρα· ἀλλὰ καὶ αὐτονόητα, ἀπλούστατα καὶ προφανῆ. Ξένα, μὰ καὶ σὰν νὰ τὰ γνῶριζα ἀπὸ πάντα. Κτῆμα δικό μου, ἀλλὰ καὶ χάρισμα.

«Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος...»

Δὲν ξέρω ἐὰν ἔχει ἀκόμα περισσέψει καθόλου «πνεῦμα ἱερῆς ἀφέλειας», γιὰ νὰ προσθέσω ὅτι μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, συνήθισα αὐθόρμητα νὰ ἐμπιστεύομαι «υἱκῶς» τὸ βλέμμα τοῦ Σωτῆρος στὴν εἰκόνα· νὰ τὸ σέβομαι εὐλαβικὰ καὶ νὰ προσπαθῶ ταπεινὰ κάθε φορὰ νὰ τὸ προσλαμβάνω, χωρὶς νὰ προσπαθῶ νὰ τὸ ἀποκρυπτογραφήσω.

Δίχως τάση ὑπερβολῆς ἢ «ποιητικῆς ἀδειίας», τὸ ἅγιο καὶ στὴν βάση του πάντοτε ἱλαρὸ τοῦτο βλέμμα –«οὐ ἐγὼ οὐκ εἶμι ἄξιος»– ἔχει γίνει κάτι σὰν πνευματικό μου βαρόμετρο. Πηγὴ ἐρμηνείας καὶ νῆμα νοήματος τῆς ἐσωτερικῆς μου πάλης. Μυστικὸ ἔρεισμα, κέρασμα καὶ καταφυγὴ. Γλυκεία βάση ἀνεφοδιασμοῦ, οὐδέποτε στειρεύουσα, ἀλλὰ καὶ ἀείποτε ἀρρήτως κεκρυμμένη – ἀκόμα καὶ ἀπὸ ἐμένα τὸν ἴδιο.

Χάρη σὲ αὐτὴν τὴν εἰκόνα, δύναμαι νὰ πῶ ὅτι ἔχω νιώσει στὸ πεσί μου –χωρὶς νὰ τὸ διδαχθῶ ἀπὸ κανέναν– τὴν ἀβυσσαλέα διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ ἕναν ζωγραφικὸ πίνακα καὶ σὲ μία ἀγιογραφία. Χάρη σὲ αὐτὴν τὴν εἰκόνα, τολμῶ νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι ἔχω κατανόησει πέρα γιὰ πέρα γιατί κάποιοι ἄνθρωποι, ὅταν σὲ προηγούμενες ἐποχὲς χρειάστηκε, θυσίασαν ἀκόμα καὶ τὴν ζωὴ τους ὑπερασπιζόμενοι τὶς θεῖες εἰκόνες καὶ τὰ ἱερά δόγματα περὶ τῆς ἀγίας καὶ ἀγιαστικῆς προσκυνήσεώς τους.

Χάρη σὲ αὐτὴν τὴν εἰκόνα –σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἀπὸ Θεοῦ συγκατάβαση– ἐπιλύονται στὸ βάθος τοῦ μυαλοῦ μου, μὲ κάποιον πολὺ ἀπαλὸ καὶ ἀνεξήγητο τρόπο, ὅλες μου οἱ ἀπορίες, ἐκφρασμένες ἢ ἀνέκφραστες, καὶ μοῦ ἐπεξηγοῦνται «εὐκαίρως ἀκαίρως» τὰ πάντα...

«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο...»